

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології

Порівняльні дослідження в соціології

Спеціальність 054 Соціологія
Освітньо-професійна програма Врегулювання конфліктів та медіація

Курс	2
Семестр	3

Статус Вибіркова дисципліна
Форма навчання Денна та заочна

ECTS	3
Годин	90

Семестровий контроль Залік
Індивідуальне завдання

Інформація про викладача

ПІБ	Коржов Геннадій Олександрович Доцент, доцент кафедри соціології Кандидат соціологічних наук
Профіль викладача	http://www.sociology.kpi.ua/faculty-2
e-mail	korzhovga@gmail.com

Розподіл годин та занять

Форма навчання	Аудиторні заняття					
	Лекції		Практичні		Лабораторні	
	заняття	години	заняття	години	заняття	години
Денна	18	36	18	36	0	0
Заочна	2	4	1	2	0	0

Анотація навчальної дисципліни

Основна мета навчальної дисципліни: формування у студентів розуміння теоретико-методологічних засад застосування порівняльного дослідження в соціології, знань, вмінь і навичок з розробки методології та програми порівняльного соціологічного дослідження із використанням різних методів збирання інформації.

Навчальна дисципліна «Порівняльні дослідження в соціології» належить до циклу професійної підготовки. Дана дисципліна пов'язана з наступними навчальними дисциплінами «Загальна соціологія», «Вступ до соціологічної професії», «Соціальна статистика», «Демографія», «Основи роботи з числовою соціальною інформацією», «Математичні та статистичні методи аналізу соціальної інформації», «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень», «Комп'ютерний аналіз соціологічної інформації».

Дана дисципліна є відповіддю на сучасний тренд до все більш широкого застосування порівняльного підходу в суспільних науках, який спостерігається останнім часом і який надає можливість отримати знання, що є більш надійним і придатним для широких узагальнень. На основі компаративного аналізу процесів і явищ в різних країнах, культурах і суспільствах можна виявити закономірності та соціальні механізми, що носять більш універсальний характер, і водночас, зрозуміти ті властивості, які є неповторними або специфічними. В умовах глобалізації та посилення взаємозалежності між країнами та народами, потреба в розумінні того, в чому вони схожі, а в чому – відмінні, стає не просто виявом природної людської допитливості, але й життєво необхідним знанням. В рамках запропонованої дисципліни студенти матимуть можливість зрозуміти, яким чином планується та проводиться порівняльне дослідження, які результати дозволяє отримати, як допомагає виявити схоже та відмінне, в чому його можливості та обмеження. Розгляд конкретних порівняльних досліджень з багатоманітних тем продемонструє, наскільки цікавим та плідним є цей напрям наукових пошуків. Студенти дізнаються, що об'єднує українців з іншими країнами та культурами, які цінності та життєві настанови ми поділяємо з представниками європейських країн. Порівняльні дослідження дозволили виявити такі закономірності суспільного життя, які є спільними для багатьох країн, об'єднаних певною моделлю інституційних зв'язків і рівнем розвитку, і водночас не лежать на поверхні, є прихованими та нетривіальними.

В процесі вивчення дисципліни «Порівняльні дослідження в соціології» студенти здобудуть знання теоретико-методологічних засад організації та проведення порівняльних досліджень; познайомляться з результатами міжнародних порівняльних досліджень за участю України, в тому числі Європейського соціального дослідження, ESS; Світового дослідження цінностей, WVS; Програми міжнародного соціального дослідження, ISSP; отримають практичні вміння та навички роботи з використання порівняльних показників, індикаторів, індексів і рейтингів, а також з вибудовування міжкультурної комунікації.

Засвоївши дану дисципліну, студенти розширять свій науковий світогляд, з більшою увагою та зацікавленістю спостерігатимуть за міжкультурними та міжнаціональними відмінностями, зможуть більш гармонійно вибудовувати взаємини з представниками інших народів. Ці компетентності стануть в нагоді як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності. Зокрема, в умовах все більшої відкритості нашого соціуму і зростання

мобільності контакти з людьми інших культур стають все частішими та інтенсивнішими, але автоматично не стають більш злагодженими. Праця та навчання в інтернаціональних колективах вимагає більшою толерантності, розуміння образу життя, культури, традицій та цінностей Іншого. Водночас, знайомство з науково обґрунтованими даними та аналітичними моделями сприятиме розвінчанню штучно створюваних чи роздмухуваних відмінностей, наслідком яких часто стають ксенофобія, конфлікти, чи навіть війни та геноцид.

В ході семестру кожний студент за обраною темою здійснює підготовку та написання домашньої контрольної роботи (див.: Форми, методи та технології навчання) у вигляді власного міні-проекту з презентації порівняльного дослідження.

Перелік тем

РОЗДІЛ 1. Порівняльні дослідження в структурі соціологічного знання: теоретико-методологічні засади

Тема 1.1. Поняття та особливості порівняльного дослідження

Тема 1.2. Типологія порівняльних досліджень та їх функції-1.

Тема 1.3. Типологія порівняльних досліджень та їх функції-2.

Тема 1.4. Коротка історія становлення порівняльних досліджень в соціології.

Тема 1.5. Основні етапи розвитку компаративних досліджень в соціології.

Тема 1.6. Порівняльні кейс-стаді.

Тема 1.7. Програмування, вимірювання та операціоналізація в кількісному порівняльному дослідженні.

Тема 1.8. Методологія порівняльних досліджень-1.

Тема 1.9. Методологія порівняльних досліджень-2.

РОЗДІЛ 2. Порівняльні дослідження як інструмент перевірки соціологічних теорій.

Тема 2.1. Компаративна історико-соціологічна методологія.

Тема 2.2. Макросоціологічні порівняльні дослідження.

Тема 2.3. Компаративні дослідження в області політичної соціології.

Тема 2.4. Парадигми розвитку та порівняльні дослідження.

Тема 2.5. Суспільні трансформації в компаративному контексті.

Тема 2.6. Структура та динаміка цінностей в модерному соціумі: компаративний аналіз.

Тема 2.7. Задоволеність життям і рівень щастя в компаративному контексті.

Тема 2.8. Створення міжнародних індексів як окремий напрям компаративістики.

Тема 2.9. Використання результатів порівняльного дослідження в науці і соціальній практиці.

Результати навчання¹

Результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

№ з/п	Результати навчання	Контрольні заходи оцінювання	Термін виконання
-------	---------------------	------------------------------	------------------

¹ Learning outcomes.

1	Знання сутності та головних особливостей порівняльного дослідження, функцій та сфер застосування порівняльних досліджень.	відповіді на практичних заняттях	Тиждень 1-2
2	Знання основних наукових праць з компаративної соціології; етапів розвитку компаративної соціології.	відповіді на практичних заняттях; практичне завдання	Тиждень 3-5
3	Знання основних типів порівняльних досліджень і особливостей їх організації та проведення; вміння застосовувати знання даних особливостей в процесі підготовки та проведення компаративних досліджень.	відповіді на практичних заняттях; вправа	Тиждень 4-6
4	Знання теоретико-методологічних засад проведення порівняльних досліджень; основних методологічних проблем в сучасній порівняльній соціології та вміння вирішувати основні методологічні проблеми планування, організації та проведення компаративних соціологічних досліджень.	відповіді на практичних заняттях; виконання практичних завдань і вправ; презентація	Тиждень 5-9
5	Розуміння особливостей використання показників, індикаторів, індексів в компаративних дослідженнях, вміння та навички їх інтерпретації та практичного використання в науково-дослідній роботі та в аналізі соціальної політики.	Практичні вправи; онлайн-опитувальник (анкета)	Тиждень 10-11
6	Досвід проектування порівняльного соціологічного дослідження.	імітаційна вправа; кейс-стаді	Тиждень 12-14
7	Досвід проведення вторинного аналізу даних, зібраних у ході компаративного дослідження, використання показників, індикаторів, індексів в компаративних дослідженнях.	відповіді на практичних заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 12-18

Форми, методи та технології навчання

Процес навчання з дисципліни «Порівняльні дослідження в соціології» проводиться у формі лекційних і семінарських (практичних) занять. На лекціях викладач формулює теоретико-методологічні засади планування, організації та проведення порівняльних досліджень в соціології, спираючись на тривалу традицію та сучасні напрацювання в зарубіжній та вітчизняній соціології. Викладача демонструє кейси окремих соціологічних досліджень з використанням різних методів, роз'яснює особливості, принципи, алгоритми та проблемні аспекти, пов'язані із застосуванням компаративних підходів в сучасній соціології. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять широко використовуються презентації з наочною демонстрацією прикладів порівняльних досліджень фундаментального та прикладного характеру із різних царин суспільного життя.

Від студентів очікується прагнення та намагання застосовувати теоретичні положення на практиці. Для досягнення даної мети в рамках дисципліни планується проведення навчальних занять в двох основних формах: лекція та семінарське або практичне заняття. На прикладах відомих дослідницьких програм і проектів студенти отримають можливість познайомитись з найкращими сучасними зразками поєднання теорії та емпіричного дослідження, спрямованого на верифікацію основаних на концептуальних положеннях гіпотез. Участь у заняттях з даної дисципліни надає чудові можливості опанувати найкращі зразки поєднання теорії та емпіричного дослідження. На практичних заняттях будуть обговорюватися проблемні аспекти використання компаративного методу, його переваги та недоліки, можливості та обмеження, типові похибки. Практичні заняття спрямовані на напрацювання вмінь і навичок з формування навичок із планування, організації та проведення порівняльного дослідження.

Основними формами роботи на практичному занятті є виступ, презентація виконаного практичного завдання або вправи, а також доповідь щодо виконання тої чи іншої частини ДКР. Передбачається, що протягом семестру кожний студент двічі робитиме презентацію, в якій представить результати проведеного аналізу за обраною темою ДКР. Такі презентації сприятимуть більш глибокому та всебічному розгляду обраної наукової проблеми, розвитку комунікативних і презентаційних здатностей студента, міцному закріпленню знань та вдосконаленню практичних вмінь і навичок. Під час виступу студента викладач оцінює точність визначень та глибину аналізу, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час практичного заняття додатково оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез тощо.

Під час практичних занять студенти працюватимуть з різноманітними джерелами соціологічної інформації, вивчатимуть досвід проведення порівняльних досліджень в різних сферах суспільного життя і з використанням різних методів збирання інформації.

Навчальні ресурси

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua> – журнал «Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право».
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – журнал «Соціологія: теорія, методи, маркетинг».
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua> – Найкращі онлайн-курси України та світу.
5. <http://www.gesis.org> – Архіви даних крос-національних досліджень.
6. <http://ukraine.survey-archive.com> – Національний банк соціологічних даних «Київський архів».

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Виступи на практичних заняттях	25	5	5	25

2.	Практичні роботи, вправи	15	5	3	15
3.	Домашня контрольна робота (ДКР)	20	20	1	20
4.	Проміжні контрольні роботи (атестації)	30	15	2	30
5.	Заохочувальні бали	10	10	1	10
6.	Залік (додаткові бали)*	20	20	1	20*
	Всього				100

* Здається у випадку, якщо загальна кількість накопичених протягом семестру балів є недостатньою для отримання заліку, або студент прагне підвищити підсумковий результат.

Семестрова атестація студентів

Обов'язкова умова допуску до екзамену		Критерій
1	Поточний рейтинг	$RD \geq 60$
2	Домашня контрольна робота (ДКР)	$RD \geq 12$

Таблиця переведення рейтингових балів до оцінок за університетською шкалою ²

Рейтингові бали, RD	Оцінка за університетською шкалою
$95 \leq RD \leq 100$	Відмінно
$85 \leq RD \leq 94$	Дуже добре
$75 \leq RD \leq 84$	Добре
$65 \leq RD \leq 74$	Задовільно
$60 \leq RD \leq 64$	Достатньо
$RD < 60$	Незадовільно
Невиконання умов допуску	Не допущено

Можливість отримання оцінки «автоматом»: так.

Сума рейтингових балів, отриманих студентом протягом семестру, за умови зарахування ДКР, переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Якщо сума балів менша за 60, але ДКР зараховано, студент виконує залікову контрольну роботу. У цьому разі сума балів за виконання ДКР та модульну контрольну роботу переводиться до підсумкової оцінки згідно з таблицею переведення. Студент, який у семестрі отримав більше 60 балів та має позитивну оцінку за ДКР, отримує підсумкову оцінку «автоматом».

Політика навчальної дисципліни

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

² Оцінювання результатів навчання здійснюється за рейтинговою системою оцінювання відповідно до рекомендацій Методичної ради КПІ ім. Ігоря Сікорського, ухвалених протоколом №7 від 29.03.2018 року.

Заохочувальні бали		Штрафні бали	
Критерій	Ваговий бал	Критерій	Ваговий бал
Участь у конференції / публікація тез	5 / 10 балів	За кожний тиждень затримки із поданням ДКР нараховуються	-3 бали
Участь у 2 турі Всеукраїнської студентської олімпіади	10 балів		
Публікація наукової статті	10 балів		

Відвідування занять

Відвідування лекційних і практичних занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущені практичні заняття і вправи слід виконати самостійно і відпрацювати під час консультацій.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами³.

На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 40 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентам матеріалу та виконання пропущених лабораторних робіт.

³ Рейтингові системи оцінювання результатів навчання: Рекомендації до розроблення і застосування. Київ: КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 20 с.

Критерій		Перша атестація	Друга атестація
Термін атестації ⁴		Тиждень 7-8	Тиждень 14-15
Умови отримання атестації	Поточний рейтинг ⁵	≥ 20 балів	≥ 40 балів
	...	—	+

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Матриця відповідності результатів навчання, освітніх компонентів, методів навчання та оцінювання

ПВ2 Комп'ютерний аналіз соціологічної інформації			
Програмні результати навчання		Методи навчання	Форми оцінювання
ЗН2	Основ науково-дослідницької діяльності, методів, методології, процедур та професійно-етичних стандартів проведення соціологічних досліджень	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Лабораторні роботи, ДКР, екзамен
ЗН6	Характеристик проектної діяльності, способів комп'ютерної обробки результатів соціологічного проекту, способів презентації матеріалу в медіа.	Метод кейсів, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	Перевірка виконання практичних завдань і вправ, презентації
ЗН7	Знання сучасних дискусій та рефлексій щодо досліджень соціального, політичного, культурного, економічного,	Проблемний, імітаційний, ділова гра	Практична перевірка, ДКР

⁴ Там само.

⁵ Там само.

	наукового життя.		
УМ3	Використовувати комп'ютерне програмне забезпечення із обробки та аналізу отриманої інформації в професійній діяльності	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, проектування	Лабораторні роботи, ДКР, виконання практичних завдань і вправ
УМ5	Використовувати методи роботи з базами даних	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, практична перевірка
УМ6	Уміння використовувати сучасні методи збору і обробки емпіричної соціологічної інформації	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту, екзамен
УМ7	Уміння володіти методиками представлення і захисту своїх дослідницьких результатів	Дослідницький, метод кейсів	ДКР, презентація результатів індивідуального проекту
УМ8	Уміння аналізувати соціальні процеси, вивчати громадську думку, критично оцінювати інформацію	Пояснювально-ілюстративний, проблемний, пошуковий, дослідницький	Практична перевірка, ДКР, екзамен